

Гобсек (переказ скорочено)

Оноре де Бальзак

Одного зимового вечора 1829-1830 року у гостях у віконтеси де Гранльє до першої години ночі затримались двоє гостей, які не належали до її родини. Один з них, гарний юнак, покинув салон, коли почав бити годинник. Жінка подивилась в сторону каміну, біля якого, задумавшись, стояла її дочка Камілла. Пані де Гранльє зрозуміла, що та прислухається до стукоту коліс екіпажу гостя, який щойно їх покинув, і вирішила почати розмову. Вона спонукала сімнадцятирічну дівчину прислухатись до її порад. Вона сказала, що пан де Ресто був дійсно гарною людиною, відданою і гідною, але донька не може пов'язати долю з ним через його матір, жінку низького походження з дуже низьким авторитетом у суспільстві, що, певно, розтринькає усі гроші молодій Камілли.

Тим часом у сусідній кімнаті грав у пікет дядько Камілли, пан Дервіль, успішний адвокат, що збудував свою кар'єру після декількох вдалив судових справ, які повернули пані де Гранльє дороге нерухоме майно, тому користувався повагою у салоні віконтеси. Також Дервіль знав про симпатію Камілли до Ернеста де Ресто і навіть схвалював її, тому, почувши декілька слів з промови господині дому, втрутився у розмову, сказавши, що знає цікаву історію, яка змінить її думку про статки пана де Ресто.

Історія ця мала місце у тому часі, коли Дервіль був двадцятип'ятирічним студентом і знався з одним лихварем. "Уявіть собі жовтувато-бліде, тьмяне обличчя, з дозволу Академії, я назвав би його місячним ликом, бо воно скидалося на позолочене срібло, з якого зійшла позолота. Волосся в мого лихваря було зовсім гладеньке, завжди старанно зачесане, з сивиною, попелясто-сіре. Риси його обличчя, непорушні, холодні, як у Талейрана, були мов вилиті з бронзи. Його маленькі очі, жовті, як у тхора, були майже зовсім без вій і боялися світла; тому він захищав їх козирком старого картуза. Кінчик гострого носа був так поритий віспою, що скидався на буравчик. Губи у нього були тонкі, як у алхіміків та старезних дідів на картинах Рембрандта або Метю. Говорив цей чоловік тихо, лагідно і ніколи не гарячкував." Людина ця була нетовариською. Він жив розмірено і спокійно, ніби зберігаючи життєву енергію. Навіть у найщасливіші моменти життя його манери були стриманими. Жив він у похмурому будинку на вулиці де Гре. Був він багатим чи бідним — не зрозуміло. Можливо, він зберігав гроші у банках, але сам оповідач ні одного разу не бачив грошей у того в руках. Єдиною людиною, з ким цей лихвар підтримував стосунки, був Дервіль. Він приходив до молодого адвоката у гості і часто дозволяв здійснювати візити до своєї оселі, коли був у доброму гуморі.

Ім'я цього чоловіка — Жан-Естер Ван Гобсек.

З молодості Гобсека Дервіль знав, що у десятирічному віці мати влаштувала Гобсека юнгою на корабель. Двадцять років він мандрував світом і побачив життя з усіх його сторін.

Гобсек не хотів хоч раз зустрітися з кимось із чотирьох жіночих поколінь роду, адже вони були його спадкоємцями. А Жан-Естер не любив думати про те, що колись усіма його грошами заволодіють інші люди.

Одного вечора Дервіль завітав до лихваря, у якого усе зводилось до золота і якого іронічно клієнти називали "батечком Гобсеком", і той повідав про своє бачення підсумку людського існування. Він казав, що нічого постійного немає у цьому світі. Народи країн світу мають різні традиції, різну мораль. Те, що вважається нормальним в одному кутку світу, не вітається у іншому. З усіх благ, які можна знайти на Землі, є лише одне постійне, гідне того, щоб до нього прагнули. Це золото. Скрізь розваги і задоволення є однаковими, і для їх отримання є лише один засіб. Золото!

Також чоловік-вексель сказав, що його втіхи значно вищі за втіхи звичайних парижан. Вони вбачають щастя у щоденних прогулянках, плітках, грах у карти, прагненні зробити щось краще за сусіда тощо. А пристрастю Гобсека (окрім грошей, звісно), було спостереження за людьми.

Замкнувши двері, він почав переказувати події того ранку. Гобсек мав отримати гроші за двома векселями, обидва на тисячу франків. Перший вексель подав молодий чоловік-красень, а підписала його одна з найгарніших жінок Парижу, дружина заможного графа, Анастасі де Ресто. Другий вексель був поданий місцевим торговцем тканинами, а підписаний Фанні Мальво. Лихварю було цікаво довідатися, що ж приховується за цими векселями (необачність, закоханість, дурість?), і вирішив піти у гості до цих дам.

Спочатку він рушив до графині, але жінка, втомлена нічним балом, ще спала. Треба було повернутися ополудні. Щоб не гаяти час, Гобсек пішов до Фанні Мальво. Її будинок знаходився у старому темному дворі, до якого, здавалось, ніколи не потрапляли проміння сонця. Господині не було дома, але вона залишила гроші за вексель своїй воротарці. Остання хотіла віддати їх лихварю, але той сказав, що прийде пізніше. Дуже йому кортіло побачити боржницю власними очима.

Увесь ранок Гобсек прогулювався бульваром, а ополудні зайшов у будинок графині. Його запросили до спальні жінки. Яку ж прекрасну жінку він побачив! Чорні кучері вибивались з-під косинки, на голі плечі поспіхом була накинута кашемірова шаль. У її постаті не було натяку на недоліки, а помарніле обличчя все одно світилося силою, стійкістю. Сама вона здалась живим утіленням вроди і любові. По всій кімнаті були розкидані елементи вечірнього дорогого наряду графині, панував милий безлад.

Гобсек нагадав жінці за борг, сказав, що в неї є час до полудня наступного дня, після якого він матиме право опротестувати вексель. До кімнати зайшов чоловік графині. З благаючого обличчя жінки лихвар зрозумів, що тепер він має над нею владу. На питання чоловіка, ким є гість, Анастасі відповіла, що той є одним із її постачальників. А коли Гобсек почав витягувати з кишені вексель, жінка поклала до його рук діамант і тихо сказала йти. Лихвар оцінив коштовність у тисячу двісті франків.

Виходячи з дому графині, чоловік побачив, що у ворота на кабріолеті в'їхав той самий молодик, який подавав йому вексель з підписом пані де Ресто. Гобсек дав йому

двісті франків, попросивши передати їх пані і сказати, що заставу він трохи придержить, і вона буде у її розпорядженні протягом тижня. Холодний красень глузливо усміхнувся і пішов до будинку. Цей усміх і дав зрозуміти лихварю усе майбутнє Анастасі. Цей денді розорить її та її сім'ю.

Потім він рушив до мадмуазель Мальво. Його запросили до квартири з двох чистеньких кімнат. Фанні Мальво була просто, але зі смаком вдягнуною дівчиною, гарненьке обличчя якої світилося щирістю, простотою. Побачивши розкидане по кімнаті полотно, чоловік зрозумів, що мадмуазель заробляє на життя шиттям білизни. Трохи порозмовлявши з Фанні, Гобсек припустив, що вона походила з фермерської сім'ї, а злидні змусили дівчину тяжко працювати, навіть рідко виходячи з дому. З неї вийшла би гарна матір, берегиня родинного вогнища. Будучи зворушеним видовищем, у лихваря з'явилося бажання запропонувати їй гроші в позичку з невеликим відсотком, але той подумав, що у неї, певно, є який-небудь молодий кузен, що обере її до нитки.

Отже, Гобсек любив спостерігати за своїми "жертвами". Людство ще не бачило тих акторів, яких він зустрічав щодня. На що були здатні ці люди для того, щоб відстрочити борг! Чудові артисти! Але у лихваря був погляд господа-бога, і провести його було неможливо. Таких людей — вершителей долі — у Парижі було лише десятеро. Вони збиралися декілька разів на тиждень у кафе, обговорювали питання фінансів та торгівлі. Вони знали усі таємниці найзаможніших родин. Кожен з них мав наглядати за певним прошарком суспільства. Гобсек стежив за багатими матусиними синками, картярами. Світськими людьми. Ця людина була сита усіма типовими людськими утіхами, тому радість йому дарувало спостереження за чванливими пані, пихатими молодиками, гордими торговцями, які зовсім змінювали свою натуру у його кімнаті — вони плакали, заламували руки, благали, стоячи на колінах.

Приголомшений того вечора Дервіль повернувся до своєї кімнати. Його мучило питання влади грошей, вони снилися йому, у думках перед очима поставали прекрасна графиня та Фанні Мальво.

Віконтеса пригостила оповідача солодкою водою і з нетерпінням спитала, яке відношення ця історія має до його доньки. Дервіль пояснив — Гобсек помер на вісімдесят дев'ятому році життя, а пан де Ресто скоро отримає велике багатство. Як і чому? Для цього треба слухати історію далі.

Згодом юнак захистив дисертацію та отримав звання адвоката. Після цього Гобсек почав ставитися до Дервіля з більшою повагою, часто користувався його порадами. Пізніше адвокат отримав посаду клерка в одній конторі і переїхав з вулиці де Гре, адже роботодавець пропонував безкоштовне житло. Але через два роки власник контори опинився у скруті і мусив продавати фірму. Наш повістяр розглядав варіант купити її, але його колишній начальник поставив занадто високу ціну. Що ж, треба було йти до старого лихваря за поміччю.

Зайшовши до знайомого, молодий адвокат відразу приступив до діла. Він пояснив ситуацію, сказав, що контора під його керівництвом буде нести прибуток, удвічі більший, ніж за попереднього хазяїна, і якщо Гобсек позичить йому суму для купівлі

контори, він віддасть борг через десять років.

Наступного дня, коли Дєрвіль приніс документи лихварю, той погодився на угоду. Зазвичай чоловік брав за кредит п'ятдесят процентів, сто, двісті, а то й п'ятсот, але у цьому випадку вирішив задовольнитися п'ятнадцятьма. Ще одним пунктом договору цих людей було те, що Дєрвіль мав вести справи Гобсека безкоштовно до кінця життя. Також Гобсек пообіцяв представляти усім своїм знайомим Дєрвіля як гарного знавця адвокатської справи. Крім того вони домовились зустрічатись два рази на тиждень за обідом і розмовляти, як друзі.

Незабаром Дєрвіль виграв справу з майном пані де Гранльє, що зробило його дуже відомим, розбагатів, одружився на Фанні Мальво і вже за п'ять років розплатився за борг. Взагалі, він став дуже щасливою людиною.

Одного разу, будучи гостем на холостяцькому обіді, Дєрвіль зустрів деякого Максима де Трая. То був дуже вишуканий та розумний денді, відомий та вельми шанований у вищих колах. У нього були витончені манери, бездоганна врода. Усі жінки були у захваті від цього молодика. Максим добивався зустрічі з адвокатом, адже напередодні добре посварився з Гобсеком і хотів примиритися з ним. Будучи трохи напідпитку, Дєрвіль погодився привезти юнака до друга-лихваря.

Поки Дєрвіль та пан де Трай підходили до домівки лихваря, обличчя денді постійно змінювало свій колір та рясно вкривалось потом.

Дєрвіль представив Гобсеку свого супутника та попросив його повернути свою ласку до де Трая. Молодик нагадав, що хоч він і є людиною без майна, але складно буде знайти когось із більшим капіталом у Парижі. Адже він крутиться у товаристві найзнатніших сімей, грає у карти із одним відомим принцем, має прибутки у іноземних містах. Максим сказав, що без таких марнотратників, як він, лихварям, як Гобсек, буде нічим зайнятись, тому вони не можуть існувати один без одного і мають знов подружитись. Гобсек у свою чергу зазначив, що зараз юнак винен кредиторам величезну суму. Якіможуть бути гарантії, що вони, а також нові позики, будуть оплачені? Після цього питання Максим спустився у двір. Старий лихвар з великою радістю на обличчі дякував адвоката за те, що той привів до нього пана де Трая, адже його друзі-колеги почали глузувати з нього.

Через хвилину Максим повернувся, ведучи за руку гарненьку даму, у рисах якої оповідач вгадував графиню де Ресто. Дівчина недовірко поглядала на супутника, а пізніше, подаючи старику футляр з діамантовими прикрасами, запитала, чи можна одержати за коштовності гроші з правом викупу прикрас у майбутньому. Дєрвіль дивувався з того, як Гобсек чотири роки тому так вірно вгадав сутність стосунків цієї пари. Цей хлопець з ангельським обличчям у душі був наче вбивцею, паразитом, що франк за франком розтринькував гроші подружжя де Ресто.

Лихвар взяв у руки футляр і почав розглядати коштовності. Його обличчя засвітилось, очі палали вогнем. Він жадібно і з захопленням перебирав у руках прикраси і виглядав у цей момент, як дитина. Гобсек то щось незрозуміло буркотів собі під носа, то напівголоса промовляв, що це неймовірно чисті камінці, прозорі, без плям

чи тріщинок, і у дореволюційні часи за них можна було дати триста тисяч франків. Трай сказав, що їм потрібні сто тисяч на три роки. Гобсек наказав адвокатові писати угоду, одночасно проводячи процес зважування дорогоцінностей. Адвокат на вухо лихвареві сказав, що не буде писати договір, адже заміжня жінка у всьому залежить від чоловіка, угода виявиться недійсною і Гобсек буде змушений віддати діаманти, бо в угоді зазначені усі дані про них. Тому чоловік змінив умову: злочинники отримують вісімдесят тисяч, а коштовності залишаються у нього. Жінка трохи завагалась. Побачивши це, Максим тихо промовив до неї: "Прощайте, люба Анастасі, будьте щасливі. А я... позбудусь усіх тривог." Графиня скрикнула, що приймає пропозицію і пішла з кімнати, а з нею, погрожуючи розправою у випадку витоку інформації про договір, і Максим.

Як тільки зачинились двері, старий почав пританцьовувати зі словами: "Тепер ці діамантики мої. Уявляєте, як шоковані будуть мої друзі?"

Через хвилину-другу у двері квартири хтось почав люто тарабанити. Лихвар відкрив двері. До кімнати увійшов мужчина років тридцяти, чоловік графині, у якого була "аристократична постава державних мужів". Він запитав, чи була тільки що у гостях у Гобсека його дружина. Лихвар відповів, що можливо, адже зранку до нього заходило багато представниць жіночої статі, будь-яка могла виявитись дружиною незнайомця. Граф зауважив, що вони вже бачились у спальні його дружини, коли Гобсек отримував гроші за вексель, підписаний Анастасі, але за яким жінка не отримала грошей. Чоловік також сказав, що тільки що Гобсек за безцінь купив у графині родові коштовності. Лихвар відповів, що хоч вона і підвладна повністю чоловікові, але підписувати документи щодо продажу речей вона може. Лютий граф йшов до дверей зі словами: "Але ще є суд!", та його зупинив Дервіль, який хотів примирити супротивників. Адвокат сказав, що дійсно Гобсек вигідно для себе купив діаманти, але у суді буде доведена сумнівність і правомірність його дій, а ось на подружжя де Ресто може впасти ганьба. Тому графові слід примиритись з Гобсеком.

Після обговорення присутні склали і підписали акт, за яким граф визнавав, що одержав від Гобсека вісімдесят п'ять тисяч франків, а після сплати графом цієї суми з процентами лихвар має повернути коштовності. Але він нічого не міг поробити — він все ще кохав дружину. Він пообіцяв принести гроші наступного дня.

Через декілька днів після цієї події граф де Ресто завітав до Дервіля і запитав, чи можна довіряти Гобсеку. Адвокат сказав, що життя загартувало старого лихваря і незважаючи на його фінансові принципи, він найчесніша людина в усьому Парижі. Граф вирішив висловив бажання скласти фіктивний акт передачі права на майно Гобсекові і розписку про те, що з повноліттям старшого сина вельможі, усі статки перейдуть до нього. Оригінали документів будуть зберігатись у Дервіля, адже нікому у домі не можна довіряти, навіть синові, який занадто прив'язаний до матері. Адвокат сказав, що не візьметься за цю справу, поки граф не вирішить залишити якусь частку спадщини й іншим дітям пані де Ресто, які, як був упевнений граф, були не від нього. Той пустив сльозу, потиснув руку Дервілю і сказав, що це дійсно справедливе рішення.

"От, Камілло, як молоді жінки падають у безодню... Ганьба, муки сумління та злидні — ось ті три фурії, в чиї руки неминуче попадають жінки, як тільки переступлять певні межі...", — промовив адвокат до доньки віконтеси. Пані де Гранльє відправила доньку спати, мотивуючи це тим, що молодій дівчині не слід знати про всі ті страхіття, про які розповідає Дервіль, і попросила гостя продовжувати розповідь.

Пройшло три місяці після візиту графа до адвоката, але контррозписка, що мала свідчити про фіктивність передачі статків Гобсекові, ще не приходила. Дервіль запитав у Гобсека, чи не знає той, що сталося. Лихвар повідомив, що пан де Ресто при смерті і, можливо, скоро помре.

Адвокат, звісно, довіряв лихвареві і знав, що той і без розписки віддасть усе майно синові графа, але все одно рушив до будинку сім'ї де Ресто. Там його прийняла графиня, помарнілі риси обличчя якої все же не втратили свою красу. Вона сказала, що її чоловік нікого не підпускає до себе, окрім лікаря та старшого сина, навіть її саму. Жінка додала, що адвокат може розповісти їй те, що хотів сказати графові, але той відповів, що справа стосується тільки її чоловіка. Анастазі сказала, що повідомить хворому про бажання Дервіля поговорити, але з її погляду адвокат зрозумів, що вона не підпустить його до чоловіка.

Виявилось, що до хвороби, між графом де Ресто та його дружиною відбувались постійні сварки, він відчув огиду до неї та двох останніх дітей. Лікар заборонив будь-кому непокоїти чоловіка, адже це могло погано подіяти на його здоров'я. Графиня бачила, як усе сімейне добро переходить до рук Гобсека; від де Трая вона дізналась, що десь у домі має бути документ, що свідчить про належність усього багатства найстаршому синові, тому постійно чатувала біля кімнати чоловіка, проводила ночі у вітальні, не смикаючи очей. Усім ці дії здавались проявом щирої любові до графа. Але вона просто чекала смерті чоловіка та свого майбутнього багатства, якого вона прагнула не для себе, а для забезпечення майбутнього своїм дітям, які не знали про гріхи матері та любили її від щирого серця.

У візиті Дервіля до її домівки графиня вбачала знаряддя помсти графа, тому намагалась не впускати того до графа. Але адвокат, побачивши, що графові залишилось ще недовго, вирішив будь-якою ціною навідатись до нього. Адже розумів, що якщо документ потрапить до рук Анастазі, між нею та Гобсеком почнеться довгий судовий процес, і лихвар нізащо не віддасть гроші графині та її дітям.

Графиня знала, що Дервіль був довіреною особою графа, якій мало передатись майно, тому намагалась подіяти на гостя. Вона була улесливою, чемною, приязною, користувалась своїм характером спокусниці, але Дервіль залишався непохитним. Покінчивши з намаганнями подіяти на адвоката, вона подивилась на нього з таким повним люті поглядом, що він зрозумів: вона ненавидить його більше всіх на світі. Адвокат прямо сказав, що її чекає розорення у будь-якому випадку, а майно дітей він ще може зберегти, коли побачиться з графом. Анастазі де Ресто відмовила, мотивуючи тим, що у цьому випадку вона повністю залежатиме від Дервіля.

Тому адвокат вирішив сам врятувати цю сім'ю від бідності, навіть якщо це буде

незаконним. Почав судовий процес проти графа, у якому вимагав гроші з фіктивного боргу, і виграв його. Він підкупив слугу у домі де Ресто, який мусив покликати Дервіля, коли граф буде конати, щоб одразу після смерті чоловіка, опечатати майно і тим не дати змоги Анастазі знайти контррозписку.

Два місяці смертельна недуга знущалась над графом. Він страждав дивацтвами: велів не прибирати кімнату, не пускати денне світло до свого сховища, не стригти йому волосся. Здавалось, що усе навкруги графа було окутане духом смерті.

Граф постійно чекав візиту Дервіля, одного ранку попросив свого камердинера покликати до нього адвоката. Але той був підкуплений Анастазі, тому за вказівкою жінки сказав графові, що Дервіль виїхав з Парижу.

У графа залишався один вихід із ситуації. Він покликав до себе сина Ернеста, віддав пакет, адресований Дервілюта попросив кинути його таємно від матері до поштової скриньки, сказав, що колись Ернест отримає винагороду за вірність та відданість батькові.

Як тільки хлопчик вийшов зі спальні батька, його зустріла мати і почала просити, щоб той переповів усе, сказане графом. Вона сказала, що злі люди намагаються відібрати майно у їх сім'ї, а граф через хворобливий стан зовсім це не бачить, тому Ернест має усе розповісти, і тоді мати зможе вберегти заможність їх родини.

Це почув граф та покинув пристанище. Він звинуватив дружину у тому, що вона розбещує його дитину, що вона розтринькала увесь свій статок, а тепер простягає руки до його грошей. Анастазі благала графа на колінах, щоб той пожалів дітей. Вона згодна піти у монастир, відмовитись від майна, але нехай діти будуть забезпечені. Чоловік, з огидою відштовхуючи від себе жінку, сказав, що у нього тільки один рідний син, повернувся до ліжка та через декілька годин помер.

Тієї ночі до дому де Ресто завітали Гобсек з товаришем. У вітальні до них підійшов малий Ернест і повелів не заходити до спальні батька, бо там молиться матір. Але вони зайшли до кімнати і застали зненацька Анастазі. Волосся на ній було скуповджене, очі палали. Уся кімната була усіяна листами, розірваними портфелями, шафи були відчинені, а небіжчик недбало лежав на ліжку, перевернутий на бік. Його подушка лежала на килимі, а у каміні догорав якийсь папірець. Побачивши це все і обличчя Анастазі, Дервіль зрозумів, що граф сховав пакет під подушкою, але дружина знайшла його. Вгледівши у перших пунктах заповіту імена молодших дітей і чуючи, що хтось заходить до кімнати, вона кинула документ у вогонь, не зрозумівши, що за першими пунктами двійко дітей не лишаються спадщини, а навпаки отримують певну частку з неї, як і вимагав від графа де Ресто адвокат.

Дервіль повідомив жінці, що щойно вона знищила право дітей на спадщину, вона розплакалась, а Гобсек сказав, що тепер майно небіжчика — його. Адвокат здивувався зі сказаного, адже не думав, що лихвар все ж таки забере собі статки де Ресто, пішов на вулицю і після дуже рідко зустрічався з товаришем.

Гобсек почав удавати з себе вельможу, жив у маєтку де Ресто. Анастазі повністю посвятила себе дітям, дала їм гарне виховання, Ернест виріс гідним юнаком. Одного

разу Дервіль запитав у лихваря, чи не хоче він допомогти хлопцю, на що той відповів: "Ні, ні! Нещастя — наш найкращий вчитель. Нещастя навчить його знати ціну грошам і людям, чоловікам і жінкам. Нехай поплаває по паризькому морю. А коли стане вправним лоцманом, ми дамо йому корабель".

За тиждень до розмови з графінею де Гранльє Дервіль навідався до старого лихваря, щоб нагадати, що скоро Ернест стане повнолітнім, і Гобсеку слід виконати свій обов'язок. Виявилось, що чоловік доживає останні дні. Але все одно, поки у ньому жевріло життя, він не хотів розставатися хоч з краплиною свого золота. Його передсмертна хвороба підгодувала скупість у душі Гобсека до неймовірних обсягів. Щоранку він отримував "данину" від клієнтів агентства, партнером якого був. Йому приносили усе - від провізії до срібного посуду, і він приймав усе. Але його економка так і не бачила у кімнатах старого цих речей, він ніби заковтував їх.

Одного ранку Дервіля покликали до давнього товариша, адже смерть вже стояла на порозі його кімнати. Адвокат застав Гобсека біля каміна, де старий стояв на колінах, але не мав сили встати. Чоловік допоміг лихвареві дібратись до ліжка, запитав, чи не холодно йому, чи не треба ще більше розтопити камін. Але той відмовився. Також старий розповів, що до візиту друга побачив, ніби до його кімнати ллється море золота, тому і пішов його збирати. Він велів Дервілю після смерті знайти заповіт та якнайкраще розпорядитись майном, перелічив чи не усе своє майно. Було видно, що перспектива самої смерті його лякала менше, ніж перспектива покинути назавжди свої гроші.

Останній погляд старого був звернутий до каміну. Він помер.

Дервіль поглянув на купу золи і зрозумів, що вона занадто велика. Трохи покопався у ній і зрозумів, що під попелом лежать злитки золота та срібла, які Гобсек не хотів віддавати банкові, якому не довіряв. Адвокат заглянув до однієї з кімнат, що належали лихварю, та помітив купи усіх речей, які перелічував Гобсек. Там були дорогі меблі, картини, коштовності, вовна, чай, безліч провізії, що вже згнила на покрилась червами, тощо. На столі Гобсека Дервіль знайшов пояснення тому безладу. Старий переписувався з купцями, намагаючись продати усі подарунки, але ні один торг не відбувся, адже чоловік торгувався за кілька франків, намагаючись якнайвигідніше продати речі.

Своєю спадкоємицею Гобсек назначив деяку Чарівну Голландку, але все одно частина його статків перейде до молодого Ернеста деРесто. Тому хлопець зможе одружитись на Каміллі де Гранльє.

Графиня подякувала адвокату за оповідь і сказала, що Ернест може стати дійсно гарною партією для її доньки. А зі свекрухою Камілла може і не зустрічатись.